

POLICIJSKO POSTUPANJE PRILIKOM OBEZBEĐENJA MESTA KRIVIČNOG DOGAĐAJA KAO PREDUSLOV ZA USPEŠNU FORENZIČKU IDENTIFIKACIJU

*Milan Žarković¹

Oliver Lajić¹

Zvonimir Ivanović¹

¹*Kriminalističko-policijska akademija, Beograd*

Sažetak: Mesto krivičnog događaja ima nesumnjiv značaj u kriminalističkom postupanju, pa se *in loci delicto*, posledično, odvijaju brojne, raznovrsne i kompleksne aktivnosti policije i drugih relevantnih subjekata. U tom smislu, jedan od najznačajnijih segmenata policijskog postupanja predstavlja očuvanje predmeta i tragova u njihovom izvornom i nekontaminiranom obliku, kako bi se stvorila adekvatna informativna i dokazna osnova, neophodna za uspešnu kriminalističku obradu i kasnije forenzičke identifikacije. Autori u radu iznose opšta razmatranja u vezi s kriminalističkom obradom mesta događaja i organizaciono-tehničke napomene koje prethode policijskom delovanju na mestu događaja, a zatim, razmatraju najbitnija kriminalistička pravila njegovog profesionalnog obezbeđenja, sve u funkciji stvaranja pretpostavki za prikupljanje kvalitetnog i nespornog dokaznog materijala. Na kraju, zaključuju da bi se izgradnja, formulisanje i dosledna primena preciznih pravila postupanja, obavezujućih za sve učesnike u obezbeđenju mesta događaja i vršenju uviđaja, posmatranih u celini, mogla posmatrati kao svojevrsna garancija da će svi pojedinačni zadaci biti obavljani na procesno prihvatljiv i kriminalistički celishodan način.

Ključne reči: mesto krivičnog događaja, policija, obezbeđenje mesta događaja, forenzičke identifikacije.

1. Uvod

Pregršt faktora utiče na činjenicu da se na mestu krivičnog događaja odvijaju brojne aktivnosti policije i drugih zakonom određenih subjekata. Primera radi, mogu se navesti raznovrsnost, raznolikost i složenost zbivanja koja uzrokuju štetne posledice, važnost odgovora na pitanja o prirodi konkretnog događaja, uzrocima, akterima i nizu drugih

* E-mail: mizarko@yubc.net

pitanja značajnih za njegovo rasvetljavanje, a pre svega veliki informativni potencijal mesta na kom se događaj odigrao. Pored mera traganja za učinioem krivičnog dela i njegovog, eventualnog, lišenja slobode – ukoliko je na delu zatečen, kao i mera pružanja pomoći povređenim licima, sprečavanja daljeg štetnog dejstva uzročnika događaja, saniranja posledica i sl., značajno mesto u postupanju na mestu događaja ima i kriminalističko postupanje, to jest kriminalistička obrada mesta događaja. Ova vrsta postupanja pretpostavlja postojanje posledice, u vidu povrede ili ugrožavanja nekog dobra, koja predstavlja osnov za sumnju da je u konkretnom slučaju u pitanju krivično delo. Policijsko postupanje *lege artis* sa relevantnim predmetima i vidljivim i latentnim tragovima trebalo bi da stvori zadovoljavajuću informativnu i dokaznu osnovu, neophodnu za uspešnu kriminalističku obradu i, kasnije, forenzičke identifikacije.

Ukoliko se pođe od stava da je dokazni materijal jedino sredstvo za utvrđivanje istinitosti navoda optužbe i odbrane koje učesnici u krivičnom postupku iznose pred sud, jasno je da državni organi, koji u toku kriminalističke obrade uopšte, pa i obrade mesta krivičnog događaja, pripremaju dokaznu građu, moraju biti na visini poverenog zadatka. U konačnoj analizi, uspeh jedne istrage, ali i celokupnog toka i rezultata postupka, zavisi od dokaza koji su pribavljeni i njihovog pravnog značaja. Osim toga, u uslovima prožimanja nauke sa tradicionalnim metodama kriminalističke istrage, izvesno je da se šire horizonti efikasnosti kriminalističkog postupanja. Nove mogućnosti i perspektive podrazumevaju, pre svega, sistematično pretraživanje mesta krivičnog događaja, a potom i postupak stručne i naučne obrade otkrivenih dokaza, čiji je značaj za rasvetljavanje konkretnog događaja, procesuiranje i presuđenje nastale krivične stvari velik, često i presudan. „Nemi dokazi na sudu govore sami za sebe, bilo svojom očiglednošću, bilo uz pomoć iskaza sudskog veštaka koji je obavio naučno ispitivanje“ (Weston, Weells, 1997: 2). Raznolikost i dinamičnost forenzičke nauke, otkriće i stalno unapređenje mogućnosti i pouzdanosti metoda zasnovanih na analizi DNK, kao i uvođenje novih i unapređenje postojećih tehnika pronalaženja, izazivanja, fiksiranja, arhiviranja i pretraživanja crteža papilarnih linija, čine sve značajnijom ulogu stručnog lica, a posebno kriminalističkog tehničara u sprovođenju kriminalističke obrade mesta krivičnog dela i vršenju uviđaja, kao njenom sastavnom delu. S druge strane, eventualni problemi pri analiziranju i tumačenju materijalnih dokaza nastaju, prvenstveno, zbog lošeg, nekvalitetnog rada nedovoljno obučanih ili, čak, nesavesnih stručnih lica angažovanih na mestu krivičnog događaja, dok je potpun izostanak dokaznog materijala ili njegova kontaminacija često posledica grešaka u postupanju subjekata angažovanih u prvim fazama rada po konkretnom krivičnom delu, dakle, još prilikom obezbeđenja mesta krivičnog događaja.

Pribavljeni dokazi moraju biti prihvatljivi, što pre svega znači dobro obezbeđeni i na stručan način pronađeni, fiksirani, obrađeni i sačuvani. Neophodno je očuvati lanac dokazivanja (*chain of evidence*). Jedino pod tim uslovima pribavljeni dokaz može biti uverljiv za sud. Poznavanje dokaznih materijala i njihovog pravnog značaja je preduslov uspešnog postupanja na mestu krivičnog događaja. Rukovodilac uviđajne ekipe (ali i ostali učesnici u njegovom vršenju) mora znati kakvi se dokazi traže za dokazivanje krivice ili nevinosti, da li takvi dokazi ukazuju na krivicu ili nevinost, kao i da li takvi dokazi, kada je krivica očigledna, mogu istu dokazati iznad osnovane sumnje. Štaviše,

može se reći da je stručnost i profesionalnost policajaca koji obezbeđuju mesto događaja i kompetentnost stručnih lica koja pronalaze, fiksiraju, analiziraju, tumače, čuvaju i prezentuju dokaze, od izuzetnog značaja za ostvarenje funkcije dokaza. Pored toga, sa sigurnošću se može reći da je za uspešan rad na otkrivanju i rasvetljavanju krivičnih dela potrebno mnogo više od intuicije, bljeska inspiracije i imaginacije pojedinca. Takođe, taj rad nije rutinski posao koji se uči u policijskim školama bez imalo imaginacije i inspiracije, ili posao koji se okončava po unapred utvrđenim uniformnim obrascima postupanja kao i jednostavnim mikroskopskim ispitivanjem i laboratorijskim analizama. Uspešan kriminalistički rad uopšte, pa i na mestu krivičnog događaja, podrazumeva skladno objedinjavanje svih pomenutih elemenata, kojima, u zavisnosti od složenosti i specifičnosti konkretnog slučaja, pripada zasluga za konačan uspeh preduzetih aktivnosti (Weston, Weells, 1997: 1).

2. O kriminalističkoj obradi na mestu krivičnog događaja

Pre nego što se upustimo u detaljnija razmatranja policijskog postupanja u okviru obezbeđenja mesta događaja i njegove kriminalističke obrade, osvrnućemo se na značenje pomenutih termina. Pojmom mesto krivičnog događaja u kriminalističkoj literaturi označava se mesto ili lokacija na kojoj se dogodio izvesni incident (Byrd (1), 2010), odnosno mesto na kome je izvršeno delo zajedno sa susednim ulaznim ili izlaznim zonama (Weston, Weells, 1997: 19). Pozivajući se na institute i pojmove krivičnog prava, mesto krivičnog događaja se definiše i kao mesto izvršenja shvaćeno u krivičnoppravnom smislu i svaki drugi lokalitet gde se mogu naći tragovi i predmeti krivičnog dela (Aleksić, Škulić, 2002: 64). Takođe, definiše se i kao mesto izvršenja radnje i mesto nastupanja posledice događaja, koji je osnov za sumnju o krivičnom delu, i svako drugo mesto na kom se nalaze predmeti i tragovi, podobni za dokazivanje krivičnopravno relevantnih činjenica, sa njim u vezi. Sa istim značenjem, među kriminalistima praktičarima, i to znatno češće, upotrebljava se i pojam lice mesta. S druge strane, kriminalistička obrada mesta krivičnog događaja se najčešće shvata, definiše i sprovodi kao sistem mera i radnji (opšte operativnih i radnji dokazivanja) koje se, primenom adekvatnih kriminalističko taktičkih, kriminalističko tehničkih, ali i drugih naučnih metoda i sredstava, preduzimaju na mestu krivičnog događaja, u cilju što kvalitetnijeg očuvanja i fiksiranja zatečenog stanja, odnosno utvrđivanja, što je moguće većeg broja pouzdanih odgovora na „zlatna“ pitanja kriminalistike.

Aktivnosti u okviru postupka kriminalističke obrade mesta događaja su raznovrsne i kompleksne (podrazumevaju angažovanje većeg broja različitih subjekata nadležnih za obavljanje nekog od brojnih zadataka u složenim uslovima). U praksi je izgrađen i prisutan bazični protokol kriminalističke obrade mesta događaja, kojeg bi se trebalo pridržavati u svim situacijama. U osnovi, taj protokol podrazumeva kontinuirano preduzimanje sledećih aktivnosti: obezbeđenje mesta događaja, prikupljanje obaveštenja na mestu događaja, kontrolisanje protoka informacija sa mesta krivičnog događaja i vršenje uviđaja. Govoreći o istoj stvari, pojedini autori razlikuju tri osnovne faze obrade mesta zločina: definisanje, to jest određivanje mesta događaja, njegovo dokumentovanje i prikupljanje dokaza (Byrd, (1), 2010). Neretko, mesto događaja predstavlja prostorni okvir vršenja ne samo ovih, već i brojnih drugih kriminalističkih i krivičnoprocesnih

radnji: pokazivanja, odnosno prepoznavanja mesta događaja, rekonstrukcije događaja, saslušanja svedoka, situacionog i drugih veštačenja, kriminalističkog eksperimenta, pretresanja i privremenog oduzimanja predmeta. Pored ostalog, planom „istraživanja mjesta uviđaja“, treba obuhvatiti i „vršenje raznih oblika pretraga i tjelesnih pregleda osoba, pretraga terena i sl.“ (Modly, 1999: 44).

Imajući u vidu konkretne ciljeve postupanja na mestu krivičnog događaja, može se reći da kriminalistička obrada mesta krivičnog događaja, preduzeta u sklopu mera prvog zahvata, tj. Odmah po saznanju za događaj koji izaziva sumnju o postojanju krivičnog dela, po pravilu, podrazumeva kontinuirano delovanje i sistematsko vršenje radnji kojima će se: a) ustanoviti da li je konkretni događaj krivično delo, a ako jeste, odrediti njegov tip i izvršiti preciznija klasifikacija, ukoliko je to moguće (kriminalistička diferencijalna dijagnoza); b) pribaviti, a po potrebi i proslediti (kao upozorenje ili kao poziv za potragu), podaci o individualnim karakteristikama izvršioca, eventualnim saučesnicima, vozilima koja su koristili, načinu i pravcu bekstva i sl; v) pronaći, identifikovati i intervjuisati žrtve, očevici i druga lica koja poseduju saznanja od značaja za potpuno rasvetljavanje konkretnog događaja, a potom i dokumentovati njihovi iskazi; g) obezbediti mesto događaja, tražiti, uočiti, označiti, analizirati, tumačiti, zaštititi od promena, nestanka, oštećenja ili kontaminacije, a potom i sačuvati predmeti i tragovi za koje je jasno, ili se pretpostavlja da su dokazi; d) utvrditi način i sredstva izvršenja krivičnog dela, kao i priroda i težina posledice; đ) evidentirati metode i sredstva upotrebljena u toku pronalaženja, izazivanja i fiksiranja dokaza, odnosno podaci o prikupljenim dokazima; e) sačiniti uviđajna dokumentacija. Pojedini autori ovu fazu postupanja nazivaju „preliminarna istraga“ i određuju je kao prvu fazu opšte istrage (Weston, Weells, 1997: 17).

Zbog složenosti i raznovrsnosti konkretnih događaja, navedene faze protokola kriminalističke obrade mesta krivičnog događaja, međusobno se prepliću u različitim modalitetima. To podrazumeva i mogućnost višestrukog pojavljivanja svake od pomenutih faza (koraka) protokola, u toku jedinstvene obrade konkretnog mesta događaja (preliminarni uvid, prikupljanje obaveštenja, detaljno pretraživanje, fotografisanje, skiciranje, pismeno dokumentovanje). Tako, na primer, nakon prethodno izvršenog fotografisanja opšteg izgleda mesta događaja, a po pronalasku pojedinih predmeta i tragova, vrši se fotografisanje šire i uže lokacije pronalaženja svakog od njih, a potom i detalja otkrivenih na njima. Ponekad će biti neophodno sprovesti i pretresanje dela prostora koji je bio predmet uviđaja, radi pronalaska skrivenih predmeta, zato što se oni ne javljaju ili se ne nalaze na vidljivim mestima. Uprkos tome, bazični protokol je, u suštini, isti za postupak obrade lica mesta povodom svakog dela, od najjednostavnijeg do najsloženijeg. Dakle, kako u slučaju samopovređivanja i gubitka prsta pri radu sa mašinom u prodajnom prostoru prodavnice prehrambenih proizvoda, tako i u slučaju višestrukog ubistva izvršenog upotrebom snažne eksplozivne naprave, praćenog velikim razaranjem i rasipanjem tragova na širem prostoru i različitim, pa čak i prostorno udaljenim lokacijama (Baldwin, 2010). Primera radi, iako nosi i veliki rizik, ukoliko policajci iz patrole ne obave stručno informativne razgovore, preporuka o obavljanju informativnog razgovora na mestu događaja u skladu je sa načelom operativnosti i brzine i važi za sve slučajeve (Simonović, 2004: 300).

3. Organizaciono-tehničke napomene i procena rizika postupanja na mestu krivičnog događaja

Svoja saznanja o krivičnom događaju građani, po pravilu, prenose policiji. U tom pogledu, već postoji višedecenijska praksa koja je stvorila naviku kod građana i ovlašćenih predstavnika pravnih lica da se neposredno obraćaju ovom subjektu, očekujući njegovo angažovanje i pomoć u svim slučajevima koji imaju kriminalna obeležja. Ovakvoj praksi nesumnjivo je doprinela dostupnost policije pojedincima i organizacijama kroz postojanje stalne službe dežurstva, prisustvo uniformisanih pripadnika policije angažovanih na terenu u okviru pozorničke i patrolne delatnosti, kao i dostupnost putem dežurnog telefona. Obaveštenja građana i drugih subjekata se mogu odnositi na različite događaje i razlikovati se, ne samo po tome kako su saopštena, već i prema potpunosti i verovatnosti sadržaja, pouzdanosti izvora, mogućnostima provere njegovog identiteta i kredibiliteta, verodostojnosti informacije, tobožnje i stvarne namere prijavioca i sl. U praksi su moguće različite kombinacije pomenutih elemenata, pri čemu se, npr., može desiti da dojava bude sasvim dobronamerna, a informacija nepotpuna ili netačna (zbog toga što nije rezultat neposrednog saznanja prijavioca, zbog nepovoljnih uslova opažanja, usled postojanja zablude o bitnim okolnostima događaja, nemogućnosti njegovog razumevanja, nedovoljne stručnosti prijavioca itd.).

Postupajući u skladu sa kriminalističkim načelom brzine, uz uvećanje mogućnosti očuvanja i otkrivanja predmeta i tragova krivičnog događaja, službena lica policije uvećavaju šansu da na mestu događaja zateknu njegove učesnike i druga lica čiji iskazi mogu biti ključni za rasvetljavanje događaja, kao i šanse za otkrivanje, pronalaženje i lišenje slobode izvršioca, sprečavanje njegovog bekstva, uništenje dokaza, dogovaranje lažnog alibija i sl. Uprkos navedenom, nema opravdanja za uočenu tendenciju nesprovođenja uviđaja u slučajevima u kojima je „po procjeni uviđajnog organa prošlo dosta vremena od časa izvršenja kriminalnog događaja do časa kad treba provesti uviđaj (saznanja za taj događaj). Na taj način, kasnije u krivičnom postupku sud i procesni subjekti ne mogu dobiti adekvatnu predodžbu o lokaciji, konfiguraciji i topografiji mjesta događaja kad je riječ o otvorenim prostorima, odnosno karakteristikama interijera kad je riječ o prostorijama. Podaci o mjestu događaja omogućavaju u kasnijem postupku provođenje misaone rekonstrukcije događaja i provjeru iskaza osoba. Zanimaruje se okolnost da je kod pojedinih kategorija krivičnih djela i nakon protoka dužeg vremenskog perioda moguće naći relevantne tragove za budući postupak“ (Modly, 1999: 46).

Kojom će brzinom na mesto krivičnog događaja, po saznanju, stići ekipa za njegovo obezbeđenje, zavisi od organizovanosti i tehničke opremljenosti policije, ali i od mobilnosti i radne discipline ovlašćenih službenika. Organizacijom stalne službe dežurstva na svim organizacionim nivoima službe, a posebno dežurstva uniformisanih pripadnika policije, pravilnim raspoređivanjem i upućivanjem pripadnika policije na one delove terena koji su posebno bezbednosno ugroženi, stvaraju se ne samo preduslovi za brzo izlaženje na mesto krivičnog događaja, već i za ostvarivanje neposrednog uvida u postojanje događaja koji predstavljaju osnov za sumnju o

postojanju krivičnog dela i trenutno reagovanje tim povodom. U praksi se dešava, iako znatno ređe, da na mesto događaja istovremeno dođu službena lica nadležna za vršenje uviđaja i pripadnici policije radi obezbeđenja lica mesta. Do toga najčešće dolazi u situacijama kada se, na osnovu obaveštenja čiji se sadržaj ne dovodi u sumnju, izlazi na teren koji nije pokriven oblicima permanentnog pokrivanja teritorije policijskim snagama. U tom slučaju, samostalnost službenih lica, čiji je zadatak obezbeđenje mesta događaja, znatno je manja.

Postupanje prvog službenog lica policije na mestu događaja, ali i svakog drugog službenog lica koje učestvuje u njegovoj obradi, ne sme da bude impulsivno, brzopleto i stihijsko, već osmišljeno, smireno i sistematično, što u pojedinim slučajevima nije lako ostvariti. Razlog je to što se sa osnovnim ciljem, obezbeđenjem mesta događaja, moraju uskladiti i neki drugi ciljevi, a pre svih: pružanje pomoći povređenim licima, omogućavanje rada različitim spasilačkim službama, lišenje slobode ili neposredno gonjenje učinioca zatečenog na delu, odnosno u blizini mesta izvršenja, kao i posebna zaštita pojedinih predmeta i tragova. Kao cilj koji se mora ostvariti tokom obezbeđenja mesta događaja prisutno je i sprečavanje daljeg širenja štetnih posledica, odnosno sprečavanje nastupanja novih šteta (npr., sprečavanje sekundarnih eksplozija i stradanja okupljenih znatiželjnika, odnosno pripadnika službi za obradu mesta događaja i pružanje pomoći, regulisanje kretanja ljudi i vozila u užoj i široj zoni nezgode, sprečavanje novih saobraćajnih nezgoda, obezbeđenje vozila i tereta od krađe i požara, sprečavanje odošenja ili uništavanja predmeta i tragova koji su prisutni na mestu krivičnog događaja povodom kojeg su službena lica izašla na lice mesta, a koji su u vezi sa već izvršenim krivičnim delima).

U svim situacijama, a posebno kada je nemoguće izbeći remećenje zatečenog stanja, policajac koji je prvi stigao na mesto događaja treba preliminarno da fiksira, odnosno zapamti situaciju koju je zatekao. Pojedini autori govore o netaknutom, neizmenjenom i izmenjenom prostoru na kome se događaj odigrao. „Netaknutim se smatra onaj prostor na koji nitko nije stupio do početka osiguranja mjesta događaja ili očevida. Neizmenjenim prostorom smatra se onaj prostor na koji je pristupila neka osoba ili životinja i time ga *de facto* kontaminirala i izmijenila. Izmijenjenim prostorom smatra se onaj prostor po kome su se kretale osobe ili životinje, na kome su pomicali predmeti, odošene ozlijeđene osobe, otklanjana opasnost i sl. Prije očevida (Pavišić, Modly, 1999: 210, 211). Iako se iznetom razlikovanju zatečenog stanja mesta događaja ne može ništa posebno zameriti (posebno ako se ono procenjuje samo u pogledu činjenica važnih za razjašnjenje konkretne krivične stvari, a ne svih činjenica i okolnosti situacije mesta događaja), autori, nesumnjivo greše kada dejstvo remetilačkih faktora vezuju samo za aktivnosti ljudi i životinja, a zanemaruju niz drugih (pre svega, dejstvo atmosferskih padavina, vetra, vode, sunca itd). Radi kvalitetnog tumačenja i analize događaja, pored ostalog, potrebno je fiksirati tačno vreme pojedinih dešavanja u vezi s događajem – vreme poziva, polaska na mesto događaja, vreme stizanja na to mesto itd.

Iskustvo je pokazalo da su lična bezbednost službenih lica i bezbednost drugih lica prisutnih na mestu događaja prioritet. To, već u ovoj fazi postupanja povodom krivičnog događaja, podrazumeva preduzimanje niza mera čiji je cilj prepoznavanje, a potom i eliminisanje ili, čak, ograničenje rizika od povreda i bolesti. Službena lica koja

izađu na mesto krivičnog događaja svakog časa se mogu naći u potencijalno rizičnoj, odnosno opasnoj situaciji. Te se situacije ili okolnosti, ponekad, mogu uočiti bez nekih većih problema, a ponekad intuitivno, ali ne i na prvi pogled. Vidljivi oblici rizika i opasnosti govore sami za sebe, a obuka i iskustvo razvijaju intuitivni oblik prepoznavanja. Ono mesto događaja koje sa sobom nosi rizik zaraze, odnosno one njegove delove gde ti rizici postoje, treba posebno obeležiti trakama, zastavicama ili drugim oznakama koje upozoravaju na rizičnu zonu, odnosno predmet ili trag (npr., ne prilazi opasnost zaraze, radioaktivno i sl.). Uz raznovrsne rizike fizičke, hemijske i biološke prirode, značajnu pažnju svakako zaslužuju i rizici radioaktivnog zračenja. Rizici koji nisu lako uočljivi svakako uključuju i viruse i infektivne materije, koji se javljaju naročito u situacijama kontakta sa ostacima čovekovog tela, odnosno kontakta sa ljudskom krvlju i tkivom na mestu povređivanja ili smrti. Bolesti koje najčešće prete sa mesta krivičnog događaja su hepatitis B, tuberkuloza i herpes. Uz njih, to su i virusna hemoragična groznica, *Creutzfeldt-Jakob* bolest (bolest ludih krava), hepatitis A i E (prenose se fekalijama), hepatitis B, C, D, G kao serumski hepatitis čije prenošenje zahteva neposredniji kontakt (Czarnecki, 2004).

Kako brojne bolesti imaju period inkubacije čija dužina zavisi od oblika varira od 2–6 nedelja, ovako dug period može prikriti infekciju i pojavu simptoma. Lice može biti zaraženo bolešću koja kod njega još uvek nije medicinski dijagnostifikovana, a koje ni on sam nije svestan. Stoga, iz razloga predostrožnosti, sa svakim povređenim licem, odnosno telom stradalog, mora se postupati uz mere opreza. Iako se prilikom procene situacije i donošenja odluke o vrsti i obimu zaštitne opreme treba držati pravila da je bolje koristiti previše nego nedovoljno, svakako da su način postupanja i obim korišćenja zaštine opreme u slučaju smrti u automobilu usled srčanog udara različiti u odnosu na smrt nastalu u toku saobraćajne nezgode kod koje su se krv i tkivo raspršili po unutrašnjosti vozila i odeći žrtve. Za procenu rizika od zaraze potrebno je znati nešto i o životnom veku mikroba u različitim sredinama van tela zaraženog lica. Na primer, degradacija HIV-a je dosta brza. Međutim, istraživanja zagađene vode iz kanalizacije, iz vodovoda i morske vode ukazuju na nešto duži vek ovog virusa. Na sobnoj temperaturi i u tečnostima HIV zadržava infektivnost više od 14 dana. Infektivnost virusa koji se nađe u vodi iz kanalizacije, vodovodske i morske vode je do 11 dana. Inficirane kulture su pronađene u organima i tkivima čoveka i osam dana posle smrti. Stoga bi policajci (i druga službena lica prisutna na mestu zločina), dok rade blizu stajaće vode u kojoj se nalazi pokojnik, odnosno njegovo tkivo i krv, trebalo da preduzmu posebne mere opreza i zaštite (Czarnecki, 2004).

Uvažavanje činjenice o postojanju brojnih rizika od zaraze na mestu događaja nalaže, da se, uz definisanje potrebnih kadrovskih i tehničkih potencijala, pre ulaska u krug mesta događaja, mora obezbediti i zaštitna oprema za službena lica angažovana u obradi. Praksa pokazuje da je u najvećem broju slučajeva, kada je reč o zaštitnoj opremi, potrebno koristiti gumene rukavice, zaštitna odela, zaštitne navlake za cipele, kecelje, maske za lice i zaštitu za oči i lice. U osnovi, postoje četiri nivoa zaštitne odeće. Najniži nivo, radni kombinezon bez respiratora, koristi se u cilju zaštite od najblažih neprijatnosti kontaminiranja, dok najviši nivo podrazumeva nošenje potpuno zatvorenog odela koje sadrži aparat za disanje. Ostala odela pružaju zaštitu koži,

respiratornom sistemu i očima. (Byrd, (2) 2010). Efikasan rad uz upotrebu odela (koja i nisu naročito fleksibilna) i druge opreme najvišeg nivoa zaštite pretpostavlja prethodnu praktičnu osposobljenost službenih lica iskustveno i razvijenu kroz obuku.

Efikasnost preduzetih mera zaštite podrazumeva doslednost u primeni pravilno izabrane opreme i svest o postojećim rizicima i mogućim načinima kontaminiranja. To dalje znači, da nošenje zaštitnih odela, cipela, zaštite za oči, zaštitnih rukavica i slično, neće biti dovoljno za zaštitu, ukoliko se kontaminirano penkalo, olovka ili marker, korišćeni na mestu događaja, stavljaju iza ušiju, ako se poklopci sa njih skidaju zubima, odnosno, ukoliko se sredstva za pisanje i beleške sačinjene i kontaminirane na mestu događaja, unesu u službene prostorije i tako postanu izvor zaraze. Tada, ni temeljno pranje ruku službenih lica koja su bila na mestu krivičnog događaja neće biti dovoljno da spreči zarazu, ne samo njih, već i drugih službenih lica iz iste ustanove – kancelarije (Czarnecki, 2004). U slučaju angažovanja u bioriskantnoj situaciji, službeno lice koje pretražuje mesto trebalo bi glasno da saopštava svoja zapažanja službenom licu koje nema neposredni kontakt sa predmetima ili supstancama koje su potencijalni izvori zaraze. To službeno lice će saopšteno zabeležiti u pismenoj formi ili u obliku audio zapisa. Sva sredstva upotrebljena za pisanje, audio i filmsko snimanje treba koristiti na bezbedan način, a pre napuštanja mesta događaja, sa njima treba postupiti na isti način kao i sa gumenim rukavicama i drugom korišćenom bioriskantnom opremom, dezinfikovati ih na licu mesta, odložiti ih u zaštitna pakovanja pa ih, potom, dezinfikovati ili uništiti. Svest o mogućnosti postojanja, odnosno konstatacija postojanja rizika na mestu krivičnog događaja zahteva konstantnu pažnju i korigovanje plana aktivnosti. Saglasno tome, u planu postupanja definiše se, a potom i oprema, prostor za dekontaminaciju i odlaganje supstanci opasnih po angažovano ljudstvo. Kada je u pitanju odeća korišćena na mestu krivičnog događaja, treba je odvojiti od druge odeće, dok se zagađena odeća ne očisti. Pranje u vodi sa belilom ili deterdžentom na temperaturi od 135°C ili više, u trajanju od 10 minuta dekontaminiraće odeću (Czarnecki, 2004).

Zaštita od rizika podrazumeva i jasno obeležavanje i dekontaminaciju spoljnih strana sudova u koje su upakovani dokazi sa biorizičnog mesta događaja, naročito onih koji sadrže rizične dokaze. Na taj način, zaštititi se službena lica koja će kasnije dolaziti u kontakt sa ovom vrstom dokaza. Mere predostrožnosti i zaštite treba dosledno primenjivati i u laboratorijama kojima se dostavlja opasni materijal prikupljen na mestu događaja (Byrd (2), 2004).

Posebni problemi i poteškoće u sprovođenju kriminalističke obrade, a u sklopu nje i obezbeđenja mesta događaja i vršenja uviđaja, vezuju se za tragične događaje koji su za posledicu imali velike ljudske žrtve i ogromnu materijalnu štetu (nezgode u avionskom, drumskom, železničkom ili brodskom saobraćaju, nesreće u rudnicima, eksplozije, požari i sl.). Delikatnost postupanja na lokacijama tragičnih događaja posledica je činjenice da rad sa preminulima, preživelim i njihovim rođacima često dovodi do neuobičajeno snažnih i neočekivanih pritisaka na psihu angažovanih službenih lica. Uopšteno govoreći, značaj prepoznavanja stresa kao normalne reakcije na abnormalnu situaciju ne bi trebalo potceniti, stoga što se njegove negativne pojave, kod pojedinih učesnika obezbeđenja i obrade mesta događaja, mogu veoma štetno odraziti, ne samo

na psihičko zdravlje pojedinca, već i na uspeh aktivnosti celog tima. Radi lakšeg očuvanja emotivne stabilnosti angažovanog ljudstva i kontrole situacije, suočavanja sa osećanjima koja nužno izazivaju tragični događaji, poželjno je da se u sastavu timova za obradu mesta događaja angažuju i psiholozi. To stoga što će svako ko je umešan u katastrofu u nekom stepenu doživeti stres. Kod nekih, stres se može od normalne reakcije pretvoriti u medicinski poremećaj sa potencijalno ozbiljnim fizičkim i psihičkim posledicama. Od vitalnog značaja za uspeh u prevladavanju problema stresa je prethodno provedena obuka, kvalitetna priprema i pravilno informisanje angažovanog ljudstva. Od jednakog je značaja i informisanje o individualnim mišljenjima, reakcijama i zaključcima u vezi pojave, manifestacije i posledica stresa. Ovo se može obaviti individualno ili timski. U svakom slučaju, informisanje o slučajevima stresa je korisno za svakog pojedinca učesnika obrade mesta događaja. Prikupljanje, analizu i procenu informacije o slučajevima stresa treba da obavlja adekvatno edukovano i obučeno osoblje. Smanjenju stresa mogu pomoći i odgovarajuće tehnike, kao što su odmori, rotacija ljudstva, lagane vežbe itd. Izbor najadekvatnije metode zavisi od brojnih okolnosti, a izbor odgovarajuće tehnike mora se prepustiti angažovanim psiholozima (Interpol, 1997).

Kada okolnosti događaja to nalažu, npr., ukoliko se događaj desio na javnom mestu i pobudio interesovanje javnosti i medija, poželjno je da se što pre pojavi i predstavnik policije za komunikaciju sa medijima (Korajlić, 2008: 148).

4. Obezbeđenje mesta događaja

Kao deo kriminalističke obrade, obezbeđenje mesta događaja počinje prvim dolaskom službenog lica na mesto događaja i traje do momenta kada se mesto događaja ostavlja bez policijskog nadzora (Schiro, 2010). Obezbeđenje mesta događaja podrazumeva preduzimanje aktivnosti koje za cilj imaju očuvanje zatečenog stanja do dolaska ekipe koja će vršiti uviđaj, to jest sprečavanje delimičnog ili potpunog uništenja postojećih predmeta i tragova, promene njihovog položaja i međusobnog odnosa, odnosno sprečavanje prouzrokovanja i ostavljanja novih, ometajućih tragova.

Po pravilu, na lice mesta prvi izlaze i obezbeđuju ga uniformisani pripadnici policije. U zavisnosti od organizacije pojedinih organizacionih jedinica MUP-a, to mogu biti pripadnici policije opšte, odnosno specijalizovane nadležnosti (npr., pripadnici saobraćajne policije u slučaju saobraćajnih nezgoda). Po dolasku na mesto događaja, pripadnici policije procenjuju situaciju, vrše dalju proveru i dopunu početnih saznanja, nastoje da preuzmu kontrolu nad situacijom na licu mesta, kontaktiraju i zadržavaju prisutna lica i, ako su za to ispunjeni zakonski uslovi, lišavaju slobode učinioce zatečene na mestu događaja. O svemu relevantnom (učinjenom, potrebnom i planiranom), ovi pripadnici policije će obavestiti dežurnog starešinu, odnosno drugo odgovorno službeno lice. Sam postupak obezbeđenja mesta događaja obuhvata niz međusobno povezanih aktivnosti: određivanje širine kruga lica mesta, njegovo obeležavanje, postupanje sa prisutnim licima, onemogućavanje dejstva različitih remetilačkih faktora i posebnu zaštitu pojedinih predmeta i tragova.

Među teoretičarima i praktičarima nema dileme oko toga da uspešnost rasvetljavanja krivičnog događaja i eventualnog krivičnog gonjenja, neretko, odlučujuće

zavisi od stanja u kojem su se materijalni dokazi nalazili u vreme kada su prikupljeni. Drugim rečima, kvalitetna zaštita mesta krivičnog događaja je preduslov i najznačajni aspekt pronalaženja, prikupljanja i konzerviranja dokaza (Schiro, 2010), odnosno preduslov njihovog kasnijeg uspešnog korišćenja na sudu. To dalje znači da prvi policijski službenik, postupcima preduzetim u cilju i tokom obezbeđenja mesta krivičnog događaja, često presudno utiče na kasniju kriminalističku i krivičnoprocesnu proceduru povodom iste stvari. Od sposobnosti tog policajca da pravilno identifikuje, izoluje i obezbedi (zaštiti) mesto događaja, neretko, zavisi donošenje odluke o pokretanju, kao i ishodište pokrenutog krivičnog postupka. Stoga, ponekad se ističe da, obezbeđenje lica mesta i nije samostalna radnja, već mera koja u odnosu na uviđaj ima uvodno obeležje. (Vodinić et al., 1986: 30).

4.1. Definisane mesta krivičnog događaja i njegova zaštita

Službeno lice, definišući širinu mesta krivičnog događaja, uvažava, pre svega, prostornu rasprostranjenost vidljivih predmeta i tragova događaja i kritičku analizu iskaza prisutnih lica o okolnostima bitnim za konkretnu situaciju. Značajnu pretpostavku uspešnog postupanja službenog lica i određivanja granica mesta događaja predstavlja njegovo potpuno intelektualno angažovanje, analitičko promišljanje i posedovanje zavidnog nivoa kriminalističkih i potrebnih specijalističkih znanja, kao i iskustvo koje omogućava kvalitetno zapažanje, obradu i ocenu postojećih informacija, a time i preciznu misaonu rekonstrukciju toka događaja povodom kojeg se postupa, uključujući i definisanje prostornog okvira njegovog odigravanja.

Preusko određenje kruga mesta uviđaja, koje ne obuhvata puteve dolaska i odlaska učinioca sa mesta događaja, ima za posledicu traseološki i ukupni informacioni deficit. Iz kriminalističke prakse je poznato da, baš na tim mestima, popušta pažnja učiniocu, da on na njima odbacuje, gubi ili zaboravlja određene predmete, ostavlja razne tragove koji mogu omogućiti njegovu direktnu ili indirektnu identifikaciju. „Usljed napetosti prije izvršenja djela ili nakon njega, na tim mjestima učinitelji defeciraju ili uriniraju i tako ostavljaju dragocjene biološke tragove za izradu njihovog DNK profila. Oni na tim mjestima skidaju rukavice i hvataju predmete u okolini, odbacuju ambalažu od predmeta i sl.“ (Modly, 1999: 41).

Radi lakšeg upravljanja situacijom, preporučuje se postavljanje tri reda zaštitnih prepreka, a saglasno tome, i razlikovanje tri zone na lokaciji na kojoj se događaj odigrao. Šira zona (spoljni okvir, spoljna blokada) se definiše i uspostavlja kao granica i lokacija šira od mesta događaja i to, pre svega, sa ciljem da se mesto događaja zaštiti i sačuva od štetnih uticaja. Spoljna blokada obuhvata onoliko prostora koliko je potrebno da bi se omogućilo sprečavanje prodiranja nepoželjnih lica i bezbedno prisustvo posmatrača, medija i pomoćnog službenog osoblja, da se obezbedi prostor za zadržavanje učesnika događaja, očevidaca i mogućih svedoka, kao i radi stvaranja uslova za nesmetan i bezbedan rad uviđajne ekipe. (Gavrilović, 1981: 9). Kada je reč o ostalim preprekama (zonama), jedne označavaju i izoluju komandno mesto (na bezbednom prostoru, neposredno uz mesto događaja), a druge središte, odnosno samo mesto na kome se događaj odigrao i na kom se nalaze relevantni predmeti i tragovi (Byrd, (1), 2010).

Komandno mesto, odnosno bezbedan prostor – mirnu oblast, treba uspostaviti, naročito, ukoliko mesto događaja obuhvata šire prostranstvo, ili više međusobno (više ili manje) udaljenih lokacija, i to na lokaciji koja se smatra glavnom (centralnom) lokacijom. Taj prostor se može koristiti za ostavljanje neophodne opreme, stacioniranje ljudstva koje nije na dužnosti i onog koje pravi pauze u radu, zatim kao centar za prikupljanje i obradu podataka, obavljanje neophodnih konsultacija angažovanog ljudstva, donošenje odluka i davanje uputstava ostalim učesnicima u sprovođenju kriminalističke obrade na glavnoj lokaciji, odnosno koordiniranje rada ekipa na drugim lokacijama obuhvaćenim istom kriminalističkom obradom, ili kao komunikacioni centar, mesto za konferencije za štampu i slično. Jedan od razloga uspostavljanja komandnog mesta, kada je u pitanju složenija kriminalistička obrada mesta krivičnog događaja (iziskuje duže vremensko angažovanje većeg broja službenih lica), leži i u činjenici da konzumiranje hrane, pića, pušenje i nepotrebno zadržavanje u krugu mesta događaja, uz opasnost po dokaze, može biti štetno po službena lica koja, budući da dolaze u kontakt sa različitim, često i veoma štetnim supstancama, čijim unošenjem u organizam (pićem, hranom, rukama), mogu teško narušiti sopstveno zdravlje.

Zbog potrebe obavljanja brojnih aktivnosti i nužnog prisustva većeg broja lica, kako onih koja su uključena u kriminalističku obradu mesta događaja, tako i drugih, najbolje je da komandno mesto bude izvan lokacije mesta krivičnog događaja. Ono se, ponekad, može nalaziti ne samo van prostora određenog kao mesto krivičnog događaja, već znatno udaljenije u odnosu na tu lokaciju (naravno, uz postojanje kvalitetne komunikacije sa službenim licima neposredno uključenim u kriminalističku obradu događaja). Tako, u funkciji komandnog mesta se mogu naći vozilo, šator, kancelarija lokalnog službenika, hotelska soba, itd. (Byrd, (1) 2010).

4.2. Obeležavanje mesta krivičnog događaja i postupanje sa prisutnim licima

Lica zatečena na prostoru definisanom kao lice mesta se udaljavaju sa njega, prostor se označava, provodi se ograničenje pristupa službenim licima, odnosno potpuna zabrana pristupa nepotrebnom ljudstvu i vrši zaštita dokaza od uništenja. Označavanje definisanih granica mesta događaja vrši se korišćenjem, u datom ambijentu, pogodnih objekata i predmeta, postavljanjem službenih lica i/ili vozila, odnosno postavljanjem priručnih i/ili za takve svrhe namenski izrađenih sredstava (kanapa, traka, specijalnih – običnih ili rotirajućih lampi, barijera, čunjeva) sa jasnim porukama o prisustvu policije (stop policija, ne prilazi – uviđaj u toku i sl.). Na taj način, svima će se staviti do znanja da je u pitanju mesto događaja na kome se sprovodi službena radnja. Uz evidentnu psihološku barijeru, (Bojanić, Korajlić, 2003: 231) postavljanjem policajaca i fizički će se sprečiti ulazak neovlašćenim licima koja bi mogla pomeriti, oštetiti ili uništiti dokaze. Posebno je važno sprečiti one promene koje bi umanjile značaj pojedinih predmeta i tragova ili doprinele njihovim nekorektnim analizama, a time i pogrešnom tumačenju događaja u celini (Lipovac, 2000: 41).

U uslovima nužnog prisustva većeg broja službenih lica na mestu događaja, redovno se javlja i problem njegove zaštite od nekontrolisanog kretanja i drugih aktivnosti prisutnih službenika. Kao jedno od rešenja kojim će službena lica da se odvrte od nepotrebno

ulaženja u krug mesta događaja je i određivanje samo jednog ulaza/izlaza na mestu događaja i postavljanje policajca na tom mestu sa zadatkom da beleži detalje o svim licima koja ulaze u krug mesta događaja ili ga napuštaju – ime, naziv službe kojoj pripada, datum i vreme ulaska/izlaska, (Interpol, 1997). Po potrebi, taj policajac će da upozori lica koja ulaze u krug lica mesta da mogu oštetiti ili, pak, uništiti neke od relevantnih predmeta ili tragova, i da ih informiše da je razlog beleženja njihovih imena to što se, u slučaju potrebe, od njih može zatražiti da daju otiske prstiju, cipela, vlakna tkanina, krv, pljuvačku, vlasi kose i slično. To će, ponekad, obeshrabiliti znatizeljnike iz reda službenih lica čije prisustvo na mestu događaja nije u funkciji kriminalističke obrade. Praksa je pokazala da su ljudska radoznalost, tvrdoglavost, a nekad, stupidnost i primitivizam, mnogo „produktivniji“ u definitivnom uništavanju nosilaca važnih informacija, od uobičajenih „remetilačkih“, informativno-destruktivnih faktora, kao što su npr, atmosfere prilike, koje uglavnom spadaju u domen više sile ili slučaja (Škulić, 1998: 107).

Policajac postavljen na uspostavljenom ulazu, ali i svaki drugi policajac angažovan na obezbeđenju lica mesta, sprečiće i druga nepozvana lica da uđu u zaštićeni prostor. Izričito zabranjujući pristup nepozvanim licima, makar to bili neposredno pretpostavljeni ili funkcioneri najrazličitijih nivoa vlasti i upravljanja, kako po vertikali, tako i po horizontali, rukovodioci uviđajne ekipe će ličnim primerom uticati i na ostala službena lica angažovana na mestu događaja (Garisson, 1994). U slučaju potrebe da u krug lica mesta uđu izvesna neslužbena, odnosno službena, lica koja ne učestvuju u kriminalističkoj obradi mesta događaja, trebalo bi odrediti službeno lice koje će ih usmeravati, pratiti njihovo kretanje i ponašanje, i biti odgovorno za očuvanje i fiksiranje zatečenog stanja na onom delu mesta događaja na kom su uvedena lica imala pristup. Time će se predupređiti nehотиčno ili namerno oštećenje, uništenje ili preinačenje postojećih, te proizvođenje novih materijalnih dokaza (Schiro, 2010).

U situacijama kada je potrebno da se, i pre dolaska uviđajne ekipe, uđe u krug lica mesta (npr., radi pružanja pomoći povređenom licu koje je zatečeno na mestu događaja, njegovog transportovanja do zdravstvene ustanove, prekrivanja tela preminulog lica, odnosno radi preduzimanja mera koje za neposredni cilj imaju zaštitu ljudskih života i imovine), službeno lice koje vrši obezbeđenje, odnosno usmeravanje i nadzor nad ponašanjem lica koja su iz nekog opravdanog razloga puštena u krug mesta događaja, mora učiniti sve kako bi se izbegla nepotrebna promena zatečenog stanja, odnosno oštećenje i uništenje predmeta i tragova koji mogu poslužiti kao dokaz. Uz to, njegova je obaveza i da na adekvatan način, istakne i fiksira izazvane promene. Radi sprečavanja nehottičnog uništenja posebno značajnih, a ne baš lako uočljivih predmeta i tragova, neke od njih već u ovoj fazi postupanja treba vidno obeležiti (markirati), odnosno zaštititi na drugi način (Lipovac, 2000: 42).

Ukoliko postoji opasnost od uništenja pojedinih dokaza, odnosno nastupanja promena koje mogu umanjiti dokazni značaj pojedinih predmeta i tragova usled dejstva kiše, snega, vetra, jakog sunca, nekontrolisanog širenja vode, vatre, gasa, i sl., službeno lice koje vrši obezbeđenje lica mesta će, vodeći računa o već pomenutom načinu ulaženja u krug lica mesta, nastojati da njihovu posebnu zaštitu izvrši na mestu gde su zatečeni. Ovo se, najčešće, ostvaruje prekrivanjem, tj. adekvatnim postavljanjem priručnih sredstava (najlona, nepromočivog platna, dasaka, različitih posuda i sl.) preko

najznačajnijih predmeta i tragova, a samo kada to nije moguće, njihovim izuzimanjem i sklanjanjem na pogodnije mesto. (Vodinec, 1984: 383). Zaštita mesta događaja i objekata na njemu od krađe, požara, eksplozije, zapaljivih i drugih štetnih materija (uz zabranu ulaska u krug lica mesta svim neovlašćenim licima), podrazumeva i prekidanje ili iniciranje prekidanja dovoda, odnosno isticanja opasne materije, sprečavanje njenog daljeg širenja i prekidanje ili iniciranje prekidanja dovoda električne energije i sl. U takvim situacijama, obavezno treba šire postaviti granice mesta događaja i obuhvatiti, kako prostor po kom se rasprostiru izlivena tečnosti i druge štetne materije, tako i šire potencijalno opasne zone.

Naravno, nikada se ne sme smetnuti s uma da znalacko postupanje službenog lica podrazumeva što je moguće manje pomeranje zatečenih stvari. Svako eventualno pomeranje predmeta treba zapamtiti i dokumentovati. (Aleksić, Škulić, 2002: 70). Zapažanja policajca koji je prvi stigao na mesto događaja, treba da uključe i brojne druge pojedinosti (npr., položaj vrata, prozora, zavesa, zatečeno stanje prirodnog i veštačkog svetla, prisustvo mirisa, prisustvo i aktivnosti zatečenih lica, odnosno lica koja su kasnije došla, promene u situaciji mesta događaja koje su oni izazvali, značajne pojedinosti koje se tiču osumnjičenog i žrtve – lični opis, fizičko i psihičko stanje, eventualno pijanstvo, uticaj narkotika ili lekova, ukupno ponašanje i izjave...). U zatvorenim prostorijama posebnu pažnju treba posvetiti podu kao mestu na kojem se najčešće zadržavaju dokazi koji su, obzirom na lokaciju, u najvećoj meri izloženi riziku oštećenja i uništenja (Schiro, 2010).

O svemu zapaženom i preduzetom moraju biti informisana službena lica koja se naknadno pojave na mestu događaja u ulozi rukovodilaca ukupnih aktivnosti obrade mesta događaja ili njegovih pojedinih segmenata, kako u prostornom, tako i u funkcionalnom smislu.

Kao što je već rečeno, zaštita mesta događaja uključuje i zaštitu službenih lica koja učestvuju u njegovoj obradi, odnosno preduzimanje drugih radnji na tom prostoru. To posebno treba imati na umu u slučaju da osumnjičeni, koji se možda krije ili je u blizini mesta događaja, nije identifikovan i lišen slobode. Pored ostalog, i iz tih razloga, u kriminalističkoj obradi mesta krivičnog događaja treba da učestvuju najmanje dva službena lica, pri čemu bi, bar jedan od njih, morao da ima sredstva za radio vezu i lično naoružanje (Bojanić, Korajlić, 2003: 231).

5. Zaključak

Među teoretičarima i praktičarima nema dileme oko toga da uspešnost rasvetljavanja krivičnog događaja i eventualnog krivičnog gonjenja često odlučujuće zavisi od stanja u kojem su se nalazili materijalni dokazi u vreme kada su prikupljeni. Iz toga nesumnjivo proizlazi zaključak da kvalitetna zaštita mesta krivičnog događaja predstavlja jedan od osnovnih preduslova i najznačajnijih segmenata pronalazjenja i prikupljanja dokaza, odnosno preduslov njihovog kasnijeg uspešnog korišćenja na sudu. To dalje znači da policijski službenik koji prvi dođe na mesto krivičnog događaja, postupcima preduzetim u cilju i tokom obezbeđenja mesta krivičnog događaja, često presudno utiče na kasniju kriminalističku i krivičnoprocesnu proceduru povodom iste stvari. Od sposobnosti tog policajca da pravilno identifikuje, izoluje i obezbedi tj. zaštiti

mesto događaja neretko zavisi donošenje odluke o pokretanju, kao i ishodište pokrenutog krivičnog postupka. Otuda bi se moglo reći da obezbeđenje mesta događaja i nije samostalna radnja, već mera koja u odnosu na uviđaj ima uvodno obeležje (Vodinečić, 1986: 30).

U uslovima nedovoljnog nivoa svesti policijskih službenika o značaju adekvatnog obezbeđenja mesta događaja, neretko može doći do trajnog gubitka mnoštva kriminalistički i krivičnopravno relevantnih informacija. To se, naročito, dešava u pogledu informacija koje su, u vezi s predmetima, tragovima i okolnostima krivičnog događaja, sadržane u formama koje je nemoguće opaziti bez korišćenja adekvatnih instrumentalnih tehnika i pomagala, odnosno u pogledu onih informacija koje su u takvim oblicima i međusobnim odnosima da se na mestu događanja moraju svestrano istražiti i tek potom konstatovati. Izgradnja, formulisanje i dosledna primena preciznih pravila postupanja, obavezujućih za sve učesnike u obezbeđenju mesta događaja i vršenju uviđaja, posmatranih u celini, mogla bi se posmatrati kao svojevrsna garancija da će svi pojedinačni zadaci biti obavljeni na procesno prihvatljiv i kriminalistički celishodan način. Samo pod tim uslovima moguće je doprineti daljem unapređenju postojeće prakse.

6. Literatura

- Aleksić, Ž., Škulić, M. (2002). *Kriminalistika*. Beograd.
- Baldwin, H. B. *Crime Scene Processing Protocol*. dostupan 15. 2. 2010. na <http://www.feinc.net/cs-proc.htm>.
- Bojanić, N., Korajlić, N. (2003). Značaj osiguranja mjesta događaja radi obezbeđenja materijala za vještačenje, *Expertus forensis*, 1 (2).
- Byrd, M. (1). *Duty Description for the Crime Scene Investigator*. dostupan 15. 2. 2010. <http://www.crime-scene-investigator.net/dutydescription.html>.
- Byrd, M. (2). *Hazards and Crime Scene*. dostupan 15. 2. 2010. <http://www.crime-scene-investigator.net/hazards.html>.
- Vodinečić, V. (1984). *Kriminalistika*. Beograd.
- Vodinečić, V. i grupa autora (1986). *Saobraćajna kriminalistika*. Beograd.
- Gavrilović, P. (1981). *Obrada saobraćajne nezgode*. Beograd.
- Interpol (1997). *Disaster victim identification – guide*. dostupan 15. 2. 2010. <http://www.interpol.int/Public/DisasterVictim/guide/guide.pdf>
- Garrison, D. H. (1994). *Protecting the Crime Scene, FBI Law Enforcement Bulletin*. dostupan 15.02.2010. www.scafo.org/librarz/130106.html.
- Korajlić, N. (2008). *Kriminalistička metodika*. Sarajevo.
- Lipovac, K. (2000). *Uviđaj saobraćajnih nezgoda, elementi saobraćajne trasologije*. Beograd.
- Modly, D. (1999). *Metodika uviđaja*. Sarajevo.
- Pavišić, B., Modly, D. (1999). *Kriminalistika*. Rijeka.
- Simonović, B. (2004). *Kriminalistika*. Kragujevac.
- Schiro, G. *Protecting the Crime Scene*. dostupan 15. 2. 2010. <http://www.crime-scene-investigator.net/evidenc1.html>.

Czarnecki, E. R. dostupan 25. 10. 2004. *Safety Revisited*. www.iowaia.org.

Škulić, M. (1998). Uviđaj i kriminalističke verzije. Beograd.

Weston P. B., Weells, K. M. (1997). *Criminal investigation: basic perspectives*, – 7th ed., Simon, Schuster, New Jersey.

POLICE ACTING WHEN SECURING A CRIME SCENE AS A PRECONDITION OF SUCCESSFUL FORENSIC IDENTIFICATIONS

SUMMARY

A police officer's action, that is crime scene processing, is a significant point in the actions at the crime scene (or a scene of an event) within a measure of searching for the perpetrator and his capturing – if caught in action, as well as measures of providing assistance to injured persons, preventing further harmful effects of causes of events, consequences, etc. If we start from the hypothesis that the evidence material is the only means to determine the veracity of allegations and accusations by defense and prosecution participating in the criminal proceeding brought to court, it is clear that those state authorities, which during the criminal process in general, and processing scenes of criminal events, in course of preparing evidence material must be dedicated to the task level. It can be said that the expertise and professionalism of police officers who secure the crime scene and the professional competence of persons who are finding, fixating, analyzing, interpreting, preserving and presenting evidence, is of significant importance in the function of evidence. Basic protocol for the crime scene processing means continually taking the following actions: securing the scene, gathering information at the scene, controlling the flow of information from the crime scene and CSI. It is possible to identify seven groups of actions being performed at a crime scene site. Classifications of these actions could have multiple importance for processing the scene and the subsequent legal proceedings. While securing the crime scene organizational aspects and also the risk assessment for performing the actions in it are of great importance. The goal that must be achieved in securing the scene is to prevent further spread of harmful consequences, or to prevent occurrence of new damage. Experience has shown that the personal safety of the officials and safety of other persons present at the scene is the main priority. To do so at this stage of criminal conduct on the occasion of the event involves taking a series of measures aimed at recognizing, and then eliminating or limiting the risks of injuries and illnesses. The authors pointed out that basically there are four levels of protective clothing. The efficiency of the measures undertaken include consistency of the application in the protection by properly selected equipment and awareness of existing risks and possible contamination. Specific problems and difficulties in crime scene processing, and within it, the securing the crime scene and CSI are connected to the tragic events that had resulted in great loss of life and enormous material damage. The authors elaborate this situation by offering a number of important guidelines for the conduct under those circumstances. In order to make